

Tárgytematika / Course Description

Általános filozófia

ALGGYA1021

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: dr. Horváth Nóra

Félév / Semester: 2017/18/1

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 3/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A tantárgy oktatásának célja:

A tárgy tanulmányozása során a hallgatók ismerkedjenek meg a tudományos gondolkodás kialakulásával (mágia – mítosz - logosz), történetének főbb csomópontjaival, a filozófiatörténet nagy iskoláinak és személyeinek gondolati teljesítményeivel. Az alapvető filozófiatörténeti ismeretek közvetítése mellett a képzésben kiemelt szerepet kap a logikus gondolkodás képességének a kialakítása, illetve javítása. Ehhez elsősorban a szemináriumi munka nyújt lehetőséget, ahol alapvető művek kerülnek közös feldolgozásra és megvitatásra. Két féléves bontásban az első félév Kanttal zárul, a második pedig a posztmodern elméletekkel. Cél továbbá, hogy a konkrét ismerettartalmak mellett a hallgatók a képzés során sajátítsák el a nélkülözhetetlen alapvető fogalmi apparátust (terminus technicusokat), gyakorlatra és jártasságra tegyenek szert az absztrakt fogalmi és logikus gondolkodásban. Ezek együttesen lehetőséget teremtenek számukra a modern értelmiségi létre, és alapot kínálnak arra, hogy majd szintetizálják a más tárgyak tanulmányozása során nyert ismereteiket, és eligazodjanak napjaink világában.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A filozófiai gondolkodás kialakulása, létrejöttének körülményei az európai gondolkodásban (mágia, mítosz, logosz). A filozófia tárgya, módszerei és specifikumai (vallás és filozófia

Az első görög filozófusok kérdésfeltevései. A milétozi természetbölcselet, a püthagoreusok és az eleai iskola. Herakleitosz dialektikája és a korai görög materializmus (Leukipposz és Démokritosz atomizmusa).

A szofisták és Szókratész. Az általuk végrehajtott fordulat. A szofisták filozófiatörténeti és pedagógiai jelentősége. Relativizmusuk. Szókratész etikája és logikája.

Valóság és fogalom kettészakadása a **platon** filozófiában. Platon ideatana, ismeretelmélete és államutópiája (különös tekintettel pedagógiai nézeteire).

Arisztotelész bölcselete. Metafizikája és társadalomfilozófiája. Hatása a későbbi korok természettudományára és filozófiájára.

A hellenizmus filozófiai irányzatai. Az etikai kérdésfeltevés dominanciája és az individualizáció. A sztoicizmus, az epikureizmus és a szkeptizmus. A neoplatonizmus. A sztoicizmus és a neoplatonizmus érintkezése a keresztény filozófiával.

A korai középkor filozófiája. A patrisztika. Kereszténység és platonizmus. Szent Ágoston filozófiájának főbb kérdései: az akaratszabadság, az elrendelés, a kegyelem, a rossz és a bűn problémája. Az ágostoni történeletfilozófia. Boethius és Scotus Eriugena .

Az érett középkor filozófiája. A hit és a tudás viszonyának alakulása, az univerzália-vita álláspontjai. A keresztény arisztotelianizmus. Aqinói Szent Tamás szintézise. A nominalista ferencesek tudományos teljesítményei.

A reneszánsz eszmevilága , a reneszánsz ember- és életeszmény. Dialektika és panteizmus N. Cusanus és G. Bruno filozófiájában. Utópista társadalomfilozófiák (Campanella , Morus) és reálpolitika (Machiavelli).

Az újkori polgári filozófia megalapozása. A tudományos megismerés módszertanának új alapokra helyezése. Francis Bacon empirizmusa, induktív módszere és időelmélete. Descartes racionalizmusa. A kételkedés és a dedukció.

Hobbes mechanisztikus természetfilozófiája és államelmélete. Spinoza szubsztancia-tana, etikája és társadalomfilozófiája. Locke szenzualizmusa és államelmélete.

Az objektivizmus megkérdőjelezése Hume és Berkeley filozófiájában.

A francia felvilágosodás eszmevilága és irányzatai. Az ész dominanciája. Deizmus és ateizmus. Montesquieu társadalomfilozófiája, Voltaire egyház- és valláskritikája. Az enciklopédisták .

Pascal és Rousseau szentimentalizmusa. Rousseau kultúrkritikája és társadalomelmélete.

A német felvilágosodás individualizmusa. Leibniz monász-tana és a wolfi iskolafilozófia.

A klasszikus német filozófia. Kant kritikai filozófiája. Kopernikuszi fordulat a megismerésben. Az apriorizmus és a tiszta ész határainak kijelölése. Apriori szemléleti formák. A három nagy kritika tematizálása. A kategorikus imperatívusz és a kanti etika formalizmusa.

A klasszikus német filozófia. A német dialektikus idealizmus. Fichte tudománytana, állameszméje, jakobinizmusa. Az én–nem-én dialektikája. Hegel filozófiája az eszme fejlődésének tükrében. Logikájának alapvető kategóriái, a hegeli dialektikus módszer. Történelemfilozófiájának fő elemei. A schellingi természetfilozófia.

A XIX. századi materializmus. Feuerbach naturalista antropológiája és valláselmélete. Marx és Engels dialektikus és történelmi materializmusa. A természettudományos materializmus (Büchner, Vogt, Moleschott).

A Hegel utáni filozófia új vonásai : a filozófia partikularizálódása, a rendszeralkotási törekvések feladása, a természettudományok (különösen a fizika, biológia, paleontológia) új eredményeinek hatása a filozófiai gondolkodásra. Az evolucionizmus (Darwin, Spencer) és a pozitívizmus (Comte, Mill).

Pozitívizmus a századfordulón és a XX. században. Az analitikus filozófia (Russel, Wittgenstein) és a neopozitívizmus (Bécsi kör). A filozófia funkcióinak megváltozása és leszűkítése. A metafizikai kijelentések problémája és a verifikáció. A fundamentum-probléma. Tudományfilozófiai koncepciók: Karl Popper és Thomas Kuhn.

Az életfilozófiák és az irracionizmus. Schopenhauer akarat-tana, az ösztönök anticipációja. Kierkegaard egzisztenciafogalma, a lét tragikumának feltárulása és a szorongás. Az emberi lét stádiumainak elmélete.

A sokarcú Nietzsche. A nietzschei filozófia kritikai és építő elemi. Az apollói és a dionüszoszi elv harca a történelemben. Metafizika-, vallás-, morál- és kultúrkritikája. Az Übermensch utópiája, és a hatalom akarása. Értelmezések és viták. Hatása a XX. századi gondolkodásra és művészetre.

A freudizmus pszichológiai és társadalomfilozófiai alapjai. A frankfurti iskola és a neofreudista ihletésű társadalomkritikák. Herbert Marcusa és Erich Fromm.

Az egzisztencialista filozófia a két világháború között és a II. világháború után. A német (Heidegger, Jaspers) és a francia (Sartre, Camus) egzisztencializmus.

A keresztény filozófia reneszánsza . A transzcendentális neotomizmus (Rahner, Marechal) és a perszonalizmus (Mounier). Teilhard de Chardin sajátos evolúcióelmélete és antropológiája.

A modern hermeneutika. Bultmann és Gadamer munkássága.

Egyéb XX. századi irányzatok. (Fenomenológia, pragmatizmus, historizmus, strukturalizmus.)

A posztmodern filozófia és ellenfelei. (Lyotard, Rorty-Habermas.)

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

KÖVETELMÉNYEK:

A szociálpedagógus nappali és levelező tagozaton a félév kollokviummal zárul. A félév végi aláírás megszerzésének (így a vizsgára bocsátásnak) feltétele az órák látogatása, illetve az azokon történő aktív közreműködés.

A követelményeket részletesen az oktatók szóban is ismertetik.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező és ajánlott irodalmak jegyzéke

Jegyzet:

Hársing László: A filozófiai gondolkodás története Thalészstől napjainkig (Egyetemi jegyzet) Miskolc, 1991. (több kiadásban)

Tankönyvként is használható összefoglalások (a jegyzet kiegészítésére) :

Durant, Will: A gondolat hősei Göncöl Kiadó, Bp. é.n.

Lendvai L. Ferenc: A gondolkodás története. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp. 1983.

Lendvai L. Ferenc - Nyíri Kristóf: A filozófia rövid története. (A Védáktól Wittgensteinig) Kossuth Kiadó, Bp. 1974. (több kiadásban)

Nyíri Tamás: A filozófiai gondolkodás fejlődése. Szent István Társulat. Bp. 1991.

Pais István: A görög filozófia története (egyetemi jegyzet, ELTE) Bp. 1981.

Russel, Bertrand: A nyugati filozófia története. Göncöl Kiadó, Bp. 1994.

Ajánlott irodalom

- A **francia** enciklopédia. /Szemelvények/. Gondolat, Bp. 1962.
- A **korai francia** felvilágosodás. /Szemelvények/. Gondolat, Bp. 1961.
- Görög gondolkodók** (1-5. kötet, szövegek Thalesztől Theophrasztozig), Kossuth, Bp. 1984-86.
- Sztoikus eikai antológia** Gondolat, Bp. 1983.
- Reneszánsz etikai antológia** Gondolat, Bp. 1984.
- Arisztotelész: Metafizika** Bp. Hatágú Síp Kiadó 1992.
- Arisztotelész:Politika** Bp. Gondolat 1984.
- Arisztotelész: Organon** Bp. Akadémia Kiadó 1961.
- Augustinus: /Szent Ágoston/: Vallomások.** Gondolat, 1982.
- Augustinus: /Szent Ágoston/: A boldog életről. A szabad akaratról.** Európa, 1989.
- Bacon, Francis: Esszék.** /Reneszánsz etikai antológia, Gondolat, Bp. 1984. - a továbbiakban Reneszánsz .../.
- Bacon, Francis: Novum Organum.** In.: Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény, Tankönyvkiadó, Bp. 1966. I. kötet 176-213. old.
- Bruno, Giordano: Válogatott dialógusai.** Hungária, Bp. é.n.
- Comte, August: A pozitív szellem,** Magyar Helikon, Bp. 1979.
- Csányi Vilmos: Az emberi természet (Humánológia)** Vince, Bp. 1999.
- Descartes, René: Értekezés az ész helyes vezetésének és a tudományos igazság kutatásának módszeréről.** /In.: Válogatott filozófiai művek, Akadémiai, 1980., 167-215. old.
- Eliade, Mircea: A szent és a profán Európa,** Bp. 1987.
- Epikétoz: Kézikönyvecske.** Európa, 1978.
- Feinberg, Joel: Társadalomfilozófia,** Osiris, Bp. 1978.
- Feyerabend, Paul, K.: Három dialógus a tudásról,** Osiris, Bp. 1999.
- Fichte, Johann Gottlieb: Az ember rendeltetése.** /Reneszánsz ..., 297-316. old./
- Fichte, Johann Gottlieb: Az erkölcsstan rendszere.** Gondolat, 1986.
- Foucault, Michel: A szavak és a dolgok. A társadalomtudományok archeológiája.** Osiris, Bp. 1999.
- Fourier, Charles: A négy mozgás és az általános rendeltetések elmélete.** Gondolat, 1977.
- Fromm Erich: A szeretet művészete.** Helikon Kiadó, 1984.
- Freud Sigmund: A rossz közérzet a kultúrában. A pszichoanalízis foglalatja.** /In: Esszék, Gondolat, Bp. 1982./
- Freud Sigmund: Totem és tabu.** Göncöl Kiadó.

- Freud Sigmund:** Mózes. Európa Kiadó, Bp. 1987.
- Gadamer:** Igazság és módszer Bp. Gondolat 1984.
- Habermas, Jürgen:** A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása, osiris, Bp. 1999.
- Hartmann, Nicolai:** Lételméleti vizsgálódások Gondolat, Bp. 1972.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich:** Előadások a világtörténet filozófiájáról. Akadémiai Kiadó, Bp. 1979.
- Hegel:** A szellem fenomenológiája Bp. Akadémia Kiadó 1973
- Hegel:** A logika tudománya Bp. Akadémia Kiadó 1957.
- Heidegger:** Lét és idő Bp. Gondolat Kiadó 1989.
- Heller Ágnes:** A reneszánsz ember Bp. Akadémia Kiadó 1971.
- Helvetius:** A szellemről a társadalomhoz való viszonyában /részlet /. /In.: A francia felvilágosodás morálfilozófiája. - A továbbiakban: A francia felvilágosodás... - Gondolat, Bp. 1975-./
- Holbach:** Az egyetemes morál, avagy az ember kötelességei természetére alapozva /In.: A francia felvilágosodás... 344-366. old./
- Horkheimer M. – Adorno Th. W.:** A felvilágosodás dialektikája. Gondolat, 1990.
- Hume, David:** Tanulmány az emberi természetről. Gondolat, Bp. 1976.
- Hume, David:** Tanulmány az emberi értelemről. Magyar Helikon, Bp. 1973.
- Hobbes, Thomas:** Leviathán. Magyar Helikon, 1970.
- Herder, Johann Gottfried:** Értekezések, levelek. Európa, 1983.0
- Jaspers, Karl:** Bevezetés a filozófiába. Európa, 1989.
- Jonathan Culler:** Dekonstrukció Bp. Ozirisz Kiadó 1997.
- Jung, C. G.:** Gondolatok a látszatról és a létezésről, Kossuth, Bp. 1997.
- Kant, Immanuel:** A vallás a pusztaság határai belül. Gondolat, 1974.
- Kant, Immanuel:** A tiszta ész kritikája. Franklin Társulat, Bp. 1986.
- Kierkegaard, Sören:** Vagy-vagy, Gondolat, Bp. 1978.
- Kierkegaard, Sören:** Félelem és reszketés. Európa, Bp. 1986.
- Kierkegaard, Sören:** Írásából. Gondolat, Bp. 1969.
- Kierkegaard, Sören:** Filozófiai morzsák Göncöl, Bp. 1997.
- Kuhn, Thomas:** A tudományos forradalmak szerkezete. Gondolat, 1984.
- Leibnitz, G. W.:** Válogatott filozófiai írások Európa, Bp. 1986.
- Machavelli, Niccolo:** A fejedelem, Magyar Helikon, Bp. 1964.

Marcus Aurelius: Elmélkedések Európa 1983.

Marcus, Herbert: Az egydimenziós ember. Kossuth Kiadó, Bp. 1990.

Marx: Gazdasági-filozófia kéziratok 1844-ből (többféle kiadásban)

Montaigne: Esszék, Kritérion, Bukarest, 1976.

Morus, Thomas: Utópia, Európa Kiadó, Bp. 1989.

Mill, John Stuart: A szabadságról. A haszoneelvűség. Magyar Helikon, 1980.

Nietzsche, Friedrich: Válogatott írásai. Gondolat, Bp. 1978.

Nietzsche, Friedrich: Így szólott Zarathusztra. Osiris, Bp. 2000.

Nietzsche, Friedrich: Az értékek átértékelése Bp. Holnap Kiadó 1994.

Nietzsch, Friedrich: Adalék a morál geneológiájához Bp. Holnap Kiadó 1996.

Nietzsche, Friedrich: A tragédia születése. Európa, Bp. 1986.

Nietzsche, Friedrich: Ecce Homo Göncöl, Bp. 1994.

Habermas, J. – Lyotard, J.-F. – Rorty R.: A posztmodern állapot Osiris, Bp. 1993.

Pascal, Blaise: Gondolatok. Gondolat Kiadó, Bp. 1978.

Pascal, Blaise: Válogatott írások Osiris, Bp. 1999.

Pelle János: Ész és szenvedély. Irodalom és filozófia a francia felvilágosodás korában. Gondolat, 1982.

Platón: Összes művei (I-III.) Európa, Bp. 1984.

Ricoeur, Paul: Fenomenológia és hermeneutika Kossuth, Bp. 1997.

Rousseau: A társadalmi szerződésről. Értekezések és filozófiai levelek c. kötetben, 463-618. old.

Ross, Sir David: Arisztotelész, Osiris, Bp. 1996.

Russel, Bertrand: Miszticizmus és logika. Magyar Helikon, Bp. 1976.

Russel, Bertrand: Filozófiai fejlődésem Gondolat, Bp. 1968.

Sartre, J. P.: Egzisztencializmus. Hatágú Síp Alapítvány, 1991.

Schopenhauer, Arthur: Szerelem, élet, halál. Életbölcesség. Göncöl Kiadó, Bp. é.n.

Schopenhauer, Arthur: A világ mint akarat és képzet. Európa, 1991.

Spinoza, B.: Etika. Magyar Helikon, 1969.

Spinoza, B.: Teológiai-politikai tanulmány. Akadémiai Kiadó, 1984.

Taylor, Alfred Edward: Platon, Osiris, Bp. 1999.

Teilhard de Chardin, P.: Az emberi jelenség. Gondolat, 1973.

Vidrányi Katalin: Krisztológia és antropológia. Osiris, Bp. 1973.

Voltaire: Metafizikai értekezés. In.: Francia felvilágosodás..., 105-129. old.

Voltaire: Vers a lisszaboni földrengésről avagy az elvnek a vizsgálata, hogy minden jól van. In.: Francia felvilágosodás..., 219-227. old.

Voltaire: Válogatott filozófiai írásai. Akadémiai, 1991.

Wittgenstein, Ludwig: A bizonyosságról, Európa, Bp. 1989.

Schleiermacher, D. Fr. E.: A vallásról. Beszéd a vallást megvető művelt közönséghez. Osiris, Bp. 2000.

Canterbury Szent Anzelm: Filozófiai és teológiai művek I. Osiris, Bp. 2001.

Hegel, G. W. Fr.: Hit és tudás. Tanulmányok a Kritisches Journal der Philosophie-ből. Osiris, Bp. 2001.